

Temanotat

Kristne konvertitter i Tyrkia



Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Arbeids- og inkluderingsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2010

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgaten 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: mail@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat **Tyrkia: Kristne konvertitter i Tyrkia**

SUMMARY

The Christian minority population in Turkey suffers from some forms of discrimination, and several Christian communities lack full recognition as religious minority groups. Christian converts face government imposed restrictions, and some have experienced harassment by government employees and institutions. Some Christians have been victims of threats and violent attacks over the last couple of years, and several churches have been vandalized. In most cases, the victims were protestant converts.

SAMMENDRAG

Den kristne minoritetsbefolkningen i Tyrkia diskrimineres på enkelte områder og flere av kirkesamfunnene mangler full anerkjennelse som religiøse minoriteter. Kristne konvertitter motarbeides av myndighetene og enkelte har opplevd sjikane fra offentlige tjenestemenn og fra politiet. Enkelte kristne har blitt utsatt for trusler og vold de siste årene, og flere kirkebygg har blitt utsatt for hærverk. I de fleste sakene har ofrene vært protestantiske konvertitter.

INNHold

1. Innledning	5
2. Den kristne minoritetsbefolkningen i Tyrkia	5
3. Myndighetenes behandling av konvertitter	5
3.1 Offentlige tjenestemenns trakassering av konvertitter.....	6
3.2 Jehovas vitner og militærtjeneste	7
4. Overgrep mot konvertitter begått av ikke-statlige aktører	7
4.1 Klankonflikter og eiendomstvister som involverer kristne.....	8
5. Referanser	9

1. INNLEDNING

Dette notatet tar for seg de kristne kirkesamfunnene i Tyrkia, og beskriver forfølgelsesfaren som kristne i alminnelighet, og konvertitter i særdeleshet, utsettes for fra statlige og ikke-statlige aktører. Det legges vekt på å beskrive situasjonen for de ulike protestantiske menighetene som overveiende består av konvertitter.

2. DEN KRISTNE MINORITETSBEFOLKNINGEN I TYRKIA

99 % av Tyrkias befolkning på over 70 millioner mennesker er muslimer. Av disse utgjør sunnimuslimene 80 %. De resterende 20 % er alevier, samt enkelte små shiamuslimske sekter. Den kristne befolkningen utgjør mindre enn 1 % av befolkningen, eller noe under 100 000 individer, og består av anslagsvis 60 000 armensk-ortodokse, 15 000 syrisk-ortodokse (assyre), 2500 gresk-ortodokse, 3000 - 3500 protestanter og om lag 3300 medlemmer av Jehovas vitner (U.S. Department of State 2009, s. 1). De fleste kristne i Tyrkia bor i Istanbul, men det finnes også kristne menigheter spredt rundt om i landet (Council of the European Union 2002, s. 93).¹

Tyrkiske protestanter som utgjør mellom 3000 og 3500 personer fordelt på ulike protestantiske kirkesamfunn, består overveiende av konvertitter. I motsetning til de fleste andre kristne kirkene i Tyrkia som har eksistert i Anatolia gjennom hele kirkehistorien, oppsto de første protestantiske menighetene i landet for mindre enn 20 år siden (Christian Solidarity Worldwide 2009, s. 15). Misjonsvirksomhet og konvertering fra islam til protestantisk kristendom forekommer, men i liten skala. Ifølge en vestlig diplomat i Ankara, konverterer om lag 100 muslimer til kristendommen årlig i henhold til de protestantiske menighetenes egne anslag.

Landinfo har ikke funnet kilder som omtaler konvertering til de gamle etablerte kirkesamfunnene i Tyrkia som den armenske, den gresk-ortodokse eller den syrisk-ortodokse kirken.

3. MYNDIGHETENES BEHANDLING AV KONVERTITTER

Den tyrkiske konstitusjonen, og lovverket for øvrig, garanterer religionsfrihet. Religiøse minoritetsgrupper støter likevel på en del myndighetspålagte restriksjoner. Staten gir kun minoritetsstatus til tre religiøse minoriteter, armenske kristne, gresk-

¹ I tillegg finnes det små grupper tilhørende andre kirkesamfunn, som bulgarske kristne, nestorianere, georgiere, romersk-katolske og maronitter. Anslagsvis 3000 irakiske flyktninger i Tyrkia tilhører den kaldeiske kirken. Andre religiøse minoritetsgrupper er jøder (23 000), Bahaier (10 000), Yezidi (5000) og 500 000 shiamuslimske Cafari (U.S. Department of State 2009, s. 1).

ortodokse og jøder.² I tillegg eksisterer det 161 såkalte religiøse minoritetsstiftelser (religious community foundations). Dette var religiøse minoritetsgrupper som eksisterte under Det osmanske riket, og som ble omorganisert og registrert som religiøse minoritetsstiftelser under den tyrkiske republikken. Etter 1936 har ingen nye religiøse grupper fått anledning til å registrere seg på denne måten. Kristne menigheter som ikke var registrert før 1936, kan registrere seg som stiftelser (foundations) eller foreninger (associations), dog ikke i kraft av å være en menighet. Stiftelsen eller foreningen må ha et annet offisielt formål som for eksempel bistand, veldedighet eller utdanning. De gis dermed ingen eksplisitt anerkjennelse som religiøse minoriteter. Inntil nylig var det kun de 161 religiøse minoritetsstiftelsene og de tre anerkjente religiøse minoritetsgruppene (armenere, gresk-ortodokse og jøder) som hadde rett til å eie eiendommer (U.S. Department of State 2009, s. 2-3).³

Religiøs tilhørighet registreres i folkeregisteret og påføres de nasjonale identitetskortene. Det er mulig å endre registrert religion, selv om enkelte opplyser at dette kan være problematisk. Det er også mulig å søke om å stå oppført uten religion på identitetskortet.⁴

3.1 OFFENTLIGE TJENESTEMENNS TRAKASSERING AV KONVERTITTER

Offentlige tjenestemenn har ved enkelte anledninger trakassert tyrkere som har konvertert fra islam til kristendommen (U.S. Department of State 2009, s. 7). Kristne konvertitter skal også ha blitt anholdt og trakassert av politiet på grunn av religiøs tilhørighet. Det finnes også eksempler på at kristne konvertitter har blitt utestengt fra jobber i det offentlige (Christian Solidarity Worldwide 2008, s. 14).

Tidligere ble enkelte konvertitter siktet etter § 312 i den gamle straffeloven som forbød oppildning til hat på religiøst grunnlag, men ingen konvertitter skal ha blitt dømt etter disse lovbestemmelsene (Council of the European Union 2002, s. 98).

Ifølge en vestlig diplomat i Ankara som Landinfo snakket med i oktober 2009, blir kristne konvertitter som driver misjonsvirksomhet overvåket av politiet eller jandarmeriet, og det forekommer at de blir utsatt for arrestasjoner, trusler og andre former for overgrep. Myndighetene er negative til, og motarbeider protestantiske

² Lausannetraktaten av 1923 som ledet til opprettelsen av den moderne tyrkiske republikken, inneholdt bestemmelser som garanterte "minoritetsstatus" til alle ikke-muslimske religiøse minoriteter i Tyrkia. Den tyrkiske statens restriktive tolkning av traktaten førte likevel til at kun armenere, gresk-ortodokse og jøder ble tilkjent en slik minoritetsstatus. Dette innebærer bl.a. at kun disse tre minoritetene har anledning til å drive egne skoler for sine respektive menigheter. Alle andre må følge offentlig skoleplan og religionsundervisning (Minority Rights Group International 2007, s. 10; U.S. Department of State 2009, s. 4).

³ I februar 2008 ble det vedtatt en ny lov om private stiftelser (Foundations law, Law no. 5737) som forbedret rettighetene til de nye stiftelsene. De nye stiftelsene kan nå ansette utlendinger, etablere avdelinger i fremmede stater, delta i internasjonale organisasjoner samt motta utenlandsk pengestøtte. Loven åpner også for at stiftelsene kan kjøpe eiendommer. Mange religiøse minoritetsstiftelser har imidlertid ikke fått tilbake eiendommer som ble konfiskert av staten i 1974. Den nye loven åpner i utgangspunktet for at eiendommer konfiskert av staten skal kunne tilbakeføres til stiftelsene, men loven mangler eksplisitte bestemmelser om eiendommer som er videresolgt til tredjeparter (Christian Solidarity Worldwide 2009, s. 4-5).

⁴ Tidligere måtte konvertitter som ønsket å endre registrert religiøs tilhørighet, prøve sin sak for en domstol. I 2003 ble regelverket endret slik at det var tilstrekkelig å fremlegge en dåpsattest fra en av de anerkjente kristne kirkesamfunnene. Dette gjorde det imidlertid fremdeles vanskelig for konvertitter, fordi de fleste av dem tilhørte protestantiske menigheter som ikke var anerkjent av myndighetene. Fra og med 2005 ble det formelt sett mulig å endre registrert religionstilhørighet uten betingelser eller å stå oppført uten religion. Det er fremdeles ikke mulig å registrere seg som Bahai (Christian Solidarity Worldwide 2009, s. 4).

konvertitter og misjonærer på flere måter. Blant annet har militæret blitt bedt om å utarbeide ”sikkerhetsrapporter” om konvertitter. Moskeene er bedt om å holde fredagsbønner som advarer mot misjonærer og konvertitter. Flere høyt profilerte politikere har tatt til orde for at misjonsvirksomheten utgjør en trussel mot den tyrkiske republikken (Christian Solidarity Worldwide 2009, s. 8-9).

I april 2007 ble to kristne tyrkere og en tysk misjonær drept i Malatya. Under den påfølgende rettssaken fremkom det, ifølge en vestlig diplomat i Ankara, at jandarmeriet hadde satt personer til å spåne på misjonærene i området, både før og etter drapene. Det har også blitt hevdet at viktige bevis har blitt forspilt under rettssaken (Christian Solidarity Worldwide 2009, s. 10).

3.2 JEHOVAS VITNER OG MILITÆRTJENESTE

Jehovas vitner opererer med religiøse forbud mot å bære våpen. Derfor har en rekke medlemmer av sekten nektet å utføre militærtjeneste. I 2009 satt to medlemmer av Jehovas vitner fengslet på grunn av militærnekt (U.S. Department of State 2009, s. 7).⁵

4. OVERGREP MOT KONVERTITTER BEGÅTT AV IKKE-STATLIGE AKTØRER

Ifølge en vestlig diplomat i Ankara, er det muslimske flertallet relativt tolerante overfor kristne i enkelte deler av landet, slik som Antakya og Mardin. Andre steder kan det å stå frem som konvertitt potensielt være forbundet med fare, og enkelte konvertitter tør ikke være åpne om sin religion av frykt for represalier fra lokalsamfunnet.

Det finnes eksempler på at kristne institusjoner og kirker har blitt utsatt for hærverk. De siste årene har det også vært flere tilfeller av trusler og voldelige angrep mot kristne. Som oftest er overgriperne motivert ut i fra en sekulær nasjonalistisk overbevisning om at konvertering til kristendom er synonymt med forræderi og at konvertittene er rekruttert av vestlige agenter som har til hensikt å ødelegge den tyrkiske staten (Christian Solidarity Worldwide 2008, s. 10). Ifølge en vestlig diplomat i Ankara som Landinfo snakket med i oktober 2009, viser spørreundersøkelser at majoriteten av den tyrkiske befolkningen har vanskeligheter med å akseptere kristne og jøder.

De fleste som utsettes for alvorlige overgrep er protestantiske konvertitter. En oversikt satt sammen av Christian Solidarity Worldwide (2009, s. 6-7), viser til 24 tilfeller av voldelige overgrep, trusler og herværk mot kristne og kirkebygg mellom 2006 og 2009. Totalt fem personer ble drept i disse episodene. Samtlige overgrep ble utført av ikke-statlige aktører. Av de 24 eksemplene var ofrene protestanter i minst

⁵ Ifølge en talsmann for Jehovas vitner sitert i 2002 i en rapport fra Council of the European Union (2002, s. 99), blir mange saker som involverer medlemmer av Jehovas vitner løst indirekte ved at de gis administrative oppgaver i forbindelse med sin førstegangstjeneste som ikke innebærer bruk av våpen eller opplæring i våpenbruk.

17 tilfeller. Mange av overgrepene fant sted i Istanbul, men andre provinser var også representert. Overgrepene skjedde i Istanbul (6), Samsun (3), Izmit (2), Izmir (2), Ankara (2), Adana (2), Gaziantep (1), Antalya (1), Artvin (1), Malatya (1), Trabzon (1) og Diyarbakir (1). Listen er ikke uttømmende. En annen oversikt utarbeidet av Turkish Alliance of Protestant Churches i 2007 og gjengitt i Today's Zaman (Yavuz 2008), viser dels til andre eksempler enn de som nevnes av Christian solidarity worldwide, men også her var mange av sakene fra Istanbul og Samsun.

4.1 KLANKONFLIKTER OG EIENDOMSTVISTER SOM INVOLVERER KRISTNE

Ifølge en vestlig diplomat i Ankara, er forholdet mellom kristne og sunnimuslimske landsbyer enkelte steder konfliktfylt. I noen tilfeller bunner dette i sjalusi. Eksempelvis finnes det kristne grupper som har emigrert til Sverige, og som siden har bygget opp store påkostede hus i sine landsbyer i sørøst for penger opptjent i Europa. Dette skaper en avstand til andre, i dette tilfelle sunnimuslimer, som ikke har hatt de samme økonomiske mulighetene.

Ifølge den vestlige diplomaten i Ankara, er mange av konfliktene mellom kristne og muslimer på landsbygda også knyttet til klansystemet og eiendomsrettighetene til jordeiendommer. Den mest kjente pågående konflikten i så måte, er rettssaken anlagt mot det syrisk-ortodokse Mor Gabriel klosteret i Mardin. Saksøkerne, som er fra nabolandsbyer, hevder at klosteret urettmessig har tatt i bruk landeiendommer som tilhører dem (Oehring 2009, s. 2).⁶

⁶ Ifølge Oehring (2009, s. 2), skal den første rettssaken ha blitt til på initiativ fra en lokal klanleder som også er parlamentsmedlem for regjeringspartiet AKP. En annen kurdisk landsby i nærheten har avstått fra å bli med på søksmålene, angivelig fordi mange av innbyggerne arbeider for klosteret.

5. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Christian Solidarity Worldwide (2008, juni). *Turkey. Religious freedom profile*. Surrey, England: Christian Solidarity Worldwide. Tilgjengelig fra <http://dynamic.csw.org.uk/article.asp?t=report&id=96> [lastet ned 25. november 2009]
- Christian Solidarity Worldwide (2009, september). *Turkey. Religious freedom profile*. Surrey, England: Christian Solidarity Worldwide. Tilgjengelig fra <http://dynamic.csw.org.uk/article.asp?t=report&id=119> [lastet ned 4. desember 2009]
- Council of the European Union, Netherlands delegation (2002, 15. april). *Official general report on Turkey (January 2002)*. Brussel: Council of the European Union. Tilgjengelig fra [http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refworld/rwmain?page=search&docid=467008522&skip=0&query=Official%20general%20report%20on%20Turkey%20\(January%202002\).%20Brussels:%20Council%20of%20the%20European%20Union,%20Netherlands%20delegation](http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refworld/rwmain?page=search&docid=467008522&skip=0&query=Official%20general%20report%20on%20Turkey%20(January%202002).%20Brussels:%20Council%20of%20the%20European%20Union,%20Netherlands%20delegation) [lastet ned 25. november 2009]
- Minority Rights Group International (2007). *A quest for equality: Minorities in Turkey*. London: Minority Rights Group International. Tilgjengelig fra <http://www.avrupa.info.tr/Files/MRGTurkeyReport%5B1%5D.pdf> [lastet ned 25. november 2009]
- Oehring, O. (2009, 27. oktober). *Turkey: No progress on religious property in 2009*. Oslo: Forum 18. Tilgjengelig fra http://www.forum18.org/Archive.php?article_id=1368 [lastet ned 4. januar 2010]
- U.S. Department of State (2009, 26. oktober). *Turkey. International religious freedom report 2009*. Washington DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2009/130299.htm> [lastet ned 25. november 2009]
- Yavuz, E. (2008, 19. januar). Turkey's protestant churches complain they are being targeted. *Today's Zaman*. Tilgjengelig fra <http://www.todayszaman.com/tz-web/news-132018-turkeys-protestant-churches-complain-they-are-being-targeted.html> [lastet ned 25. november 2009]

Muntlige kilder

- To vestlig diplomater. Samtaler i Ankara oktober 2009.